

**Fakta a události, které ovlivnily během
osmi staletí těžbu olověných rud
ve stříbrském rudním revíru**

Karel Neuberger

Vydáno roku 2008 v Královském horním městě Stříbře
Hornicko–historický spolek Stříbro

Prvními osadníky našeho kraje byli lidé doby bronzové. Okolí bylo vhodné pro zemědělství a pastevectví. Lidé vyráběli z bronzu ozdoby, šperky a zbraně. Pravděpodobně to byli příslušníci keltských Galů.

Po Keltech v 1. polovině 1. tisíciletí přišli Slované. Stěhovali se sem ze středních Čech a rovněž od Šumavy a z Chebska. Stříbrsko se stalo důležitou spojkou mezi Bavorskem a Plzní, později Prahou. Okolí bylo osídleno velmi skromně. V této době spravoval kníže své rozsáhlé území pomocí institucí- klášterů. Jedním z nejstarších je Kladrubský klášter založený v roce 1108 knížetem Svatoplukem.

Vrcholným obdobím bylo pro město Stříbro udělení statutu královského horního města v roce 1240.

Oproti jiným městům má Stříbro poměrně dobrý stav stříbrských archiválií. Není ovlivněno tím, že by zaujíma-lo vynikající postavení, které by se odrazilo i ve vedení jeho kanceláře. Svou úlohu zde sehrál řetězec šťastných náhod v pozdějších osudech městského archivu. Stříbro se od svých počátků, někdy ve 13. století, vyvíjelo jako zcela průměrné, spíše menší královské město (mělo zhruba 250 domů). V 16. století (1520) jej můžeme podle velikosti a významu zařadit asi mezi 2. a 3. třetinu českých královských měst.

V tehdejším Plzeňském kraji stálo na 4. místě. Před ním byla Plzeň, Klatovy a poměrně těsně Domažlice.

Jisté oslabení a vyčerpání přinesly drobné půtky s okolní šlechtou na konci 15. století. Zvláště pak požáry v letech 1479, 1498 a 1528. Město však mělo dostatek hospodářských předpokladů, aby se mohlo z utržených ran rychle zotavit.

Privilegium krále Václava IV., které bylo městu uděleno roku 1382, určovalo, že všichni vozkové přicházející od Přimdy anebo od Chebu, musí projít městem Stříbrem. Kladrubským se to nelíbilo. Město Stříbro dosáhlo u krále Václava rozhodnutí, že Kladrubům budou rozbourány stavějící se hradby. To vneslo mezi obě strany nesmiřitelné nepřátelství.

4. března 1426 město obsadil Přibík z Klenového. V roce 1427 město ubránil proti Zikmundovým křižákům. Královské koruně bylo město vráceno až v roce 1436.

Za vlády císaře Karla IV. a krále Václava IV. bylo město z velké části počestěno. Husitské války tento proces dokonaly a ve městě se úřadovalo jen česky.

Za věrnost kalichu udělil král Jiří z Poděbrad městu městský znak.

V polovině 16. století bylo Stříbro řazeno k městům typu řemeslnického. Většinu tvořili sladovníci, řezníci a mlynáři. Se značným odstupem následovali soukeníci, ševci, kožešníci, koláři, pekaři, bečváři, koželuhové, nožíři i kováři. Všechna ostatní řemesla byla ve srovnání s výše jmenovanými velmi slabě zastoupena.

26. května 1513 byl vydán Řád pro lénhavěře na Královských volověných dolech u Stříbra a vzápětí 4. června 1513 Řád olovených dolů u Stříbra. V 1. případě se jednalo o propůjčkách a ve 2.o zavedení pořádku.

V archivech se dochovalo 8 městských knih z let 1501 – 1527, ve kterých se mimo jiné píše také o dobývání olova v okolí města.

Již před rokem 1526 se stříbrská městská rada přestávala spokojovat s dříve nejobvyklejšími a největšími příjmy města, plynoucími zejména z městské berně, poddanských platů či cel a přistupovala stále intenzivněji k rozmanitému podnikání ve vlastní režii.

Nejvýznamnějším činem v tomto ohledu bylo započítí režijního vaření bílého pšeničného piva městem, v roce 1498. Stříbrské pivo si postupně získávalo velmi dobrou pověst. I když se z pochvalných zpráv nedozvíme, jednalo li se o pivo vařené v městském pivovaru nebo v menších 5ti pivovarech, které patřily stříbrským měšťanům. Městský pivovar se stal nejdůležitějším zdrojem příjmů do městské pokladny. Nejdetailněji je rozvedeno vyúčtování roku 1553, kdy bylo uvařeno 210 varů, celkem 4 238 věrtelů, což je 983 hl piva. Roční zisk činil cca 20% z výnosů, tj. 1 048 kop míšeňských grošů, kdy za velmi slušný zisk se tehdy považoval výnos 6 – 10%.

Dalším větším podnikem, který do pokladny města přinášel jakýsi zisk, byla cihelna. Ta podle požadav-

ků městských úředníků dodávala cihly zdicí, skleповé, prejz, cihly pálené i nepálené, celkem asi 80 000 kusů ročně. To vše sloužilo pro rozsáhlé stavební podnikání.

Huť na stříbro a olovo vznikla ve Stříbře asi v roce 1498, ale její další osudy nejsou známy. Až v roce 1561 mělo město huť na šmelcování olověné rudy. Jaké příjmy tato huť přinášela městu, nevíme.

První údobí dolování trvá v průběhu 15. století zhruba po dobu 30ti let. Ve Stříbře se tehdy dolovalo soukromě i v královské službě. O soukromnících víme, že městská rada propůjčila řadu dolů kolem Stříbra jednotlivým měšťanům i přespolním, zpravidla s několikaletými odklady na placení urbury.

Rovněž málo zpráv je ze 16. století o stříbrských dolech. O něco více je známo o dolech zpracovovaných perkmistrem, z jehož činnosti se dochovaly zlomky písemností. Z roku 1511 je to část účtů, z nichž vyplývá, že ve stříbrských dolech bylo zaměstnáno asi 30 havířů a 15 dalších jiných profesí. Vydolovanou rudu perkmistr v roce 1514 prodával do Kutné Hory.

Kolem 30. let 16. století začaly stříbrské doly upadat. Královské doly byly rovněž v nevalném stavu. V roce 1560 získal hrabě Šlik propůjčky pro kutání, ale chybí záznamy.

Jestliže je konstatováno, že do roku 1526 patří Stříbro k průměrným královským městům, ukazuje se, že ani poté se ze své průměrnosti nevymanilo. Jak bylo

tehdy v Čechách obvyklé, město nemělo žádné vyšší ambice. Bohužel ani největší stříbrský podnik - pivovar, nedosáhl proslulosti a významu jak mnoho jiných pivovarů v království.

Stříbrští měšťané se zabývali výhradně obchodním podnikáním. Najdeme jich zde několik velmi bohatých, udržujících obchodní styky i přímo s Norimberkem.

Jen v jednom případě se můžeme dozvědět, že místní měšťan, Jan Telítko, má snahu dosáhnout výše. Skupoval ve velkém srstnaté hovězí i jiné kůže a vyvážel je ze země. Tuto činnost mu v roce 1545 na žádost pražských koželuhů překazil sám král Ferdinand.

Podle přehledu finanční příjem městské radnice v roce 1547 činil:

- pivovar – příjem 6 000 kop,
- rybníky – příjem 100 kop,
- zemědělství – příjem 100 kop,
- cihelna – příjem 60 kop,
- cla – příjem 600 kop,
- jarmarky – příjem 40 kop,
- obchod se solí – příjem 200 kop,
- berně – příjem 150 kop,
- šrůtka – příjem 50 kop,
- úroky z vesnic – příjem 180 kop a různé další příjmy 100 kop.

To je výčet příjmu města v uvedeném roce.

Roku 1555 byla uzavřena smlouva o výstavbě mostu a mostní věže. Most s věží byl dokončen roku 1560. Později byla po celé délce mostu k ochraně říšské silnice vystavěna balustráda. Do průčelí byl zavěšen dvouhlavý říšský orel. Tento orel byl dne 28.10.1918, při oslavách vzniku československé republiky svržen do řeky a dodnes tam spočívá. Byl postaven z pískovcových kvádrů dobývaných západně od Stříbra směrem k Těchlovicím jako nadloží uhelné sloje.

Následkem třicetileté války se dostaly stříbrské doly do velkých potíží, z hlediska pracovních sil, také morové rány, která zasáhla hornictvo přímo katastrofálně. Důkazem je místní hřbitov chudého lidu ve Stříbře. Lidé byli pohřbíváni po 10 ti až 20ti do jam a překryti sutí. Podvýživa a nelítostné zneužívání horníků mělo za následek tento neblahý stav. V dolech pracovaly děti, ženy, aby neumřely hladu.

Podnikatelé, většinou společenstva stříbrských měšťanů, nelítostně vykořisťovali horníky pracující v místních dolech. I když horní předpisy nařizovaly různá bezpečnostní opatření, nebyla ze strany podnikatelů nikdy dodržována.

V údolí řeky Mže nacházíme mnoho malých důlních děl. Hledáme-li odpověď na otázku, proč se na tak malých dílech se pracovalo. Důvod je jednoduchý. Přišel-li královský výběrčí přesvědčit se o výnosnosti dolů, podnikatel ho přivedl na tzv. hluchou štolu a vyměřená horní daň tím byla velmi nízká.

Jindy podnikatelé podpláceli báňské úředníky při zjišťování výtěžnosti olova na hutích, například na Floriánce.

V roce 1660 byla pro všechna královská města nařízena němčina jako úřední řeč. Mnoho badatelů z toho usuzuje, že město bylo německé. Opak je pravdou, město Stříbro bylo ryze českým městem.

Kolem roku 1700 měl ve Stříbře občan Reiser obchod se solí. Její vzácnost může být vyjádřena příslovím–sůl nad zlato. Reiser míval na skladě maximálně 4 soudky soli. Sůl se prodávala po žejdlících. Roku 1715 si Žid Jakub Lebl ze Lhoty u Stříbra koupil 3 žejdlíky soli za 8 korun.

100 kg soli stálo 18 zlatých. Reiser se zabýval také psaním různých žádostí a osvědčení. Za napsání žádosti Šimonu Křížovi dostal 1 korunu. Reiser sám prováděl soukromé sčítání domů ve Stříbře a napočítal jich v roce 1771 282, včetně předměstí.

U klášterního kostela Minoritů sv. Máří Magdaleny stávaly tři kaple. Kaple sv. Barbory, sv. Kateřiny a sv. Trojice. Kaple sv. Kateřiny byla zbourána v roce 1741.

Kaple sv. Barbory stávala na východní straně v zahradě staré fary na Novém městě. Kaple byla využívána hlavně horníky. V roce 1695 zde bylo založeno bratrstvo sv. Barbory. Ještě roku 1741 se tam sloužily mše a kázání pro chudý hornický lid. Roku 1784 byla zrušena jak

kaple, tak i bratrstvo sv. Barbory. Kaple byla následně roku 1802 zbourána novým majitelem starého děkanství. Staré děkanství byl dům č.p.250, dnes sídlo Lesní společnosti a.s.

Tehdejší stříbrští podnikatelé si stěžovali na Horní úřad do Horního Slavkova, že nadějně žíly žádné nejsou a proto se o hledání dalších děl nepokouší. Jen v roce 1747, podle sdělení stříbrského měšťana, pana Stuchlíka, narazili velká ložiska na dole Bohaté požehnání. Jen v roce 1749 se na tomto dole vytěžilo 400 centů dobré olovené rudy. Tento důl zároveň vykazoval vyšší obsah stříbra v olovené rudě. Z těchto výtěžků byla zhotovena stříbrná lampa a umístěna na hlavním oltáři kostela ve Stříbře. V roce 1809 musela být odevzdána s ostatními stříbrnými a zlatými předměty do státní mincovny v Praze.

Podnikatelé se snažili výtěžek co nejvíce snížit a tajně prodávali olovenou rudu do Norimberka židovskému domu Fuggerů.

Při úřední prověrce báňským úřadem z Horního Slavkova bylo v roce 1760 zjištěno následující. Hlavní správce báňského úřadu Xaver Pöschl z Horního Slavkova se dopustil nepravosti ve prospěch svých příbuzných a byl uznán vinným a potrestán.

Kolem roku 1770 bylo ve Stříbře provedeno první očíslování domů. Druhé přečíslování bylo v roce 1805.

Při tomto očíslování se provádělo 1. sčítání lidu. Obecní řečí byla tehdy ve Stříbře výhradně čeština.

V roce 1750 bylo ve Stříbře 976 měšťanů, 304 sedláků, 104 domkářů ,62 bohatých měšťanů a 648 lidí z před-městí, převážně horníků. Celkem bylo ve Stříbře 2 094 osob.

K 1.1. 1836 bylo ve Stříbře 3 611 osob, včetně horníků na dolech.

Roku 1752 bylo císařským patentem nařízeno postavit novou silnici z Plzně do Stříbra. Teprve po skončení napoleonských válek došlo k realizaci záměrů, a to v roce 1812 stavbou silnice.

V roce 1761, píše Reiser, že se zdejšího horního podniku zúčastnilo 107 stříbrských měšťanů. Část horníků a štajgrů odešla v roce 1770 ze stříbrských dolů za prací do jiných revírů. Štajgr, který žádal o vydání pracovního osvědčení od stříbrských podnikatelů, aby se mohl pracovat jinde ho nedostal.

Mineralogickou zajímavostí bylo otevření dolu Antonín v roce 1773, který dodával zvláště krásné zelené krystaly galenitu.

V roce 1774 byl znovu otevřen důl Dlouhý tah, kde bylo zaměstnáno kolem 190ti horníků. Společenství tohoto dolu se skládalo ze 128 stříbrských měšťanů, kteří horníky nekřesťansky vykořisťovali.

V roce 1774 byl otevřen nejznámější stříbrský důl Langenzug, později jáma č. I.

Ve městě byly tři mlýny. Mlýn pod mostem patřil řádu Křižovníků s červenou hvězdou. Kolem roku 1700 se připomíná tzv. Panský mlýn, ve kterém se ještě v roce 1930 semílal živec.

Třetí byl Koubkův mlýn. Do roku 1783 patřil městu, pro stříbrské měšťany mlel zdarma slad potřebný pro pivovarnictví. Roku 1783 město prodalo mlýn dolům, kde byla zřízena moderní pumpa pro čerpání důlních vod. Uvedená pumpa sloužila v obměně od roku 1806, kdy zde byly státní doly, patřící rakouskému státu, jako důmyslné zařízení, které nemělo obdoby v celé střední Evropě. Pumpy pumpovaly vody ze třech důlních děl. Dalším byl Papírový mlýn, který stával pod dnešním železničním mostem. Při stavbě mostu v roce 1870 byl zdemolován.

Za vedení dolů naddůlními Josefem Peterželkou v letech (1787 – 1801), Antonínem Depauli (1801-1836) a Ignacem Seifertem (1836 – 1860) dosahovaly nejvyššího výtěžku a vykazovaly čistý zisk 180 zlatých. Jak u starých dolů, tak i u nových, byly postaveny nové úpravny rud a hutě.

Roku 1780 byl otevřen další z významných stříbrských dolů, šachta Nový Prokop, který se nacházel za nádražím ČD, proti toku říčky Úhlavky. Jeho hlavní štola je dlouhá 600 m.

5.4. 1781 byl otevřen další z velmi významných dolů, důl Frischglück nebo-li Nové štěstí. Tento důl se nalézá asi 600m od jámy Langenzug směrem na Jirnou. Důl byl svého času velmi bohatým na olověnou rudu. Byly zde popsány největší dutiny v revíru a nalezeny velmi kvalitní vzorky minerálů. Jáma byla předčasně uzavřena v roce 1960 z důvodů tektonické nestability vlastní jámy.

V roce 1785 byly stříbrské doly na základě výnosu císaře Josefa I., podřízeny správě Horního úřadu v Příbrami.

Naddůlní Josef Petržela vnesl svým příchodem do důlního podnikání nového ducha. Zasloužil se o rozvoj dolů na Stříbrsku. V dochovaných zápisech z let 1791 a 1792 se uvádí velmi dobrý stav důlního zařízení a přehled o nově budovaných štolách. Toto hlášení bylo zasláno Hornímu úřadu do Horního Slavkova. Protokoly jsou v soukromém držení rodiny pana Seiferta ve Stříbře. Při skládání účtů záleželo na poctivosti naddůlního, který nevedl žádné záznamy. Horní úřad okamžitě nařídil společenství podnikatelů předkládat dvakrát do roka účet z hospodaření.

Při kontrole bylo dále uloženo vést knihu o pohybu peněz. Vznikla přibližně o 4 000 zlatých, které si prý naddůlní přisvojil. Protože nebyly důkazy, bylo konstatováno, že je každý člen společenství poškozen o 160 zlatých. Pohledem dychtivých a závistivých stříbrských měšťanů to bylo mnoho peněz.

V roce 1791 se členové společenstva těžařů dohodli, že nesmí být využíváno horníků při sklizni brambor, obilovin nebo při výmlatu obilí na jejich hospodářství. To vše bylo překážkou při těžbě olova.

K uskladnění olověné rudy se pronajímala místnost v přízemí radnice. Roční nájem činil 3 zlaté.

V protokolu z 29.5.1791 se říká, že pan Jan Jakub Seifert je ustanoven účetním revidentem společenství dolu Dlouhý tah. Paní Anna Hartibergerová dostala osvědčení o převedení podílu za jejího zemřelého manžela Františka Hartibergera. Stanislav Lanzendörfer dostane za nešťastný úraz vyplaceno ročně 10 zlatých, pokud bude šachta v provozu.

Velmi podrobná zpráva z 6.10. 1791 pro zlepšení doloování a celého hornického podnikání na dolech Francisci, Clemens, Raphaeli, Mutalis a Chrystostomus a dalších dílech, byla vypracována s přesnou hornickou pečlivostí.

Vyúčtování spotřebovaného materiálu bylo shledáno v pořádku. Protokol podepsali úředníci Horního úřadu ve Stříbře, Alis a Hayd. Tito pánové se následně stali od roku 1801 úředníky oficiálního Horního úřadu ve Stříbře. Antonín Alis se stal c. a k. horním mistrem a pan Jan Fukand Hayd přísežným.

Stříbrští měšťané se proti těmto jmenovaným úředníkům postavili nepřátelsky. Důvodem bylo horní podnikání, při kterém měšťané na nevhodných místech poru-

šovali bezpečnostní opatření, i to, že úředníci znali stav jejich pokladen. K tomu se ještě přidružil úřední zákaz kutání rudy v blízkosti minoritského kláštera a také vystěhování všech židů z horního města Stříbra. C. a K. dvorní komora 23.1.1897 a c. a k. zemské gubernium 9.9.1825 obnovily stará nařízení, že se židé nesmějí zdržovat v obvodu horního města, protože pokoutně nakupují a odvázejí rudu a olovené výrobky.

Roku 1795 byl zakoupen zvláštní zvon pro horníky, který byl instalován v městské věži.

V roce 1796 byla postavena nová úpravna rud přestavbou Kaupkova mlýna.

Je doloženým faktem, že nikdy nic tak nepomohlo dobývání olovených rud ve Stříbře a okolí, jako doba napoleonských válek. Začátkem 19. století, po obsazení olovených dolů u Villachu Napoleonem, bylo do stříbrských dolů nasazeno cca 500 horníků z celého království. Kolem roku 1810 zde pracovalo přes 1 000 horníků. Tato doba je považována za vrchol těžby. Byly otevřeny desítky nových jam, štol a komínů.

V roce 1798, pro silnou četnost hornického stavu na Stříbrsku, se přikročilo k založení bratrské pokladny ve Stříbře, jako podpůrného spolku pro horníky Stříbrska. 28.11.1797 byly stanovy schváleny. C. a k. královskou komorou byly uznány 9.5. 1798.

Ve stanovách se říká, že:

roční provize pro 30 mužů je 515 zlatých

pro 105 vdov po hornících je 786 zlatých

pro 41 sirotků po hornících je 98 zlatých

pohřeb horníka bude uhrazen bratrskou pokladnou

ve výši 30 – 40 zlatých

Bratrská pokladna vykazovala při vyúčtování majetek

ve výši 17 723 zlatých.

Stále se rozšiřující hornictví mělo neblahý vliv na zemědělství. Mnoho luk bylo zabíráno pro zřizování odvalů. V letech 1783 – 1804 bylo zabráno 1 501 sáhů a 6 jiter luk. Vrchnostenské louky u Koubkova mlýna byly zabrány o ploše 4 800 sáhů v ceně 275 zlatých.

Roku 1787 šachta Nový Prokop zabrala louku o výměře 3 700 sáhů za 160 zlatých. Cech sv. Prokopa zabral louku o výměře 323 sáhů za 75 zlatých. 18.6. 1799 zakoupil důl Dlouhý tah tzv. Vojenskou louku o výměře 1 132 sáhů za 106 zlatých. 22.8.1804 prodal magistrát louku dolu sv. Michala za 99 zlatých.

Stříbrská olověná ruda se doporučovala ke zpracování a výrobě glazury, podle nařízení guberniálního úřadu z 21.10.1786. Surovina se podstatně zdražila a motivovala podnikatele k vyšší těžbě.

Roku 1800 měla olověná ruda vysokou cenu. Za jeden cent v soudku se platilo 12 zlatých a 9 krejcarů.

Velkým mezníkem stříbrského hornictví bylo zřízení Horního úřadu (Bergamtu) ve Stříbře. Úřad byl umístěn

v domě č. 13, na dnešním náměstí, v budově současného hotelu Alexander.

Tyto úřady byly v uvedené době v českém království jen čtyři, což svědčí o významu stříbrského revíru.

V roce 1804 byl ve Stříbře zřízen Horní soud. Tímto krokem byla báňská legislativa plně dokončena. Město Stříbro bylo známé v tehdejší Evropě jako velmi významné místo, kde se koncentrovala těžba olova, a kde byly nacházeny mineralogické unikáty (galenitu, sfaleritu, křemene, barytu, cerusitu, pyritu a dalších minerálů v několika generačních cyklech.

11. února 1806 obdrželi stříbrští horníci Prapor s obrazem patrona sv. Prokopa v ceně 192 zlatých a 55 krejcarů. Prapor byl zhotoven z těžkého hedvábného plátna v černo žluté barvě. Na jedné straně byla královská koruna s říšským dvouhlavým orlem a na druhé straně obraz sv. Prokopa se zlatou stuhou, kterou darovala horníkům císařovna Marie Luisa, manželka císaře Františka I., na památku návštěvy ve Stříbře. Silně pozlacená špička praporu o velikosti 10,8 x 14 cm nesla iniciály F II a MT a kladiva křížem s tesáky.

Na druhé straně města, pod úpatím kopce Ronšperk, vede přes řeku Mži Červená lávka pro pěší. Byla vybudována v roce 1806 nákladem důlních podnikatelů. Lávku zhotovil stříbrský tesař Jan Hankl za 2 624 zlatých. Byla celá dřevěná, bez vzpěr, nesena trámy na věšadlech. Obě strany byly pokryty šindelovou střešou. Před každým

vchodem byla shromažďovací budka, také ze dřeva, krytá šindelem. Na obou stranách lávka ústila do zděných čtvercových předsíní. Při přecházení lávky docházelo k napadání horníků a zbití několika štajgrů. Důlní správa dala proto příkaz lávku odkrýt. Lávka, se bohužel po 40 ti let prolomila. Poté byla stržena a postavena jen provizorní dřevěná lávka na podpěrách, kterou každý rok vzala voda.. Současná podoba lávky je , jak ji znáte, ocelová a červeně natřená.

Bylo zjištěno, že odborné zkušenosti tehdejších vrchních báňských úředníků jsou často velmi mizivé.

V roce 1809 veškeré místní doly obdržely císařský rozkaz k nejvyššímu vystupňování těžby, aby tak bylo možno pokrýt spotřebu olova pro armádu během napoleonských válek. Z království bylo internováno 500 horníků do Stříbra. Byli ubytováni v kasárnách.

Narižením z 5.6. 1809 bylo požadováno dobývat 560 q olova měsíčně. Doly Langenzug a Frischglück byly v té době ve velkém rozkvětu a různí autoři zabývající se stříbrským rudním revírem považují účetní záznamy za odporující skutečnosti, když bylo vytěženo jen 440 q olova za měsíc.

6. července 1812, při zpáteční cestě z Francie, poctil svou návštěvou královské horní město Stříbro císař František I. s chotí císařovnou Marií Luisou. Celý průvod vstoupil do města Chebskou branou za zvuku zvonů a střelby z hmoždířů, po třetí hodině odpoledne. Císařský pár vystoupil z dostavníku před děkanským úřadem

(bývalým konventem minoritů). Při jeho defilé dělali místní měšťané císařskému páru špalír až k radnici. Školní mládež s květinami v rukou očekávala s napětím příjezd monarchy.

Před radnicí přivítal císařský pár osobně František Streer, purkmistr města, se zdravicí v latinské řeči. Císař mu rovněž odpověděl latinsky. Pro ochranu císaře byl povolán 35 pěší pluk z Plzně.

Císařský pár byl ubytován v bývalém konventu minoritů. Ve večerních hodinách shlédla císařská rodina ohromný ohňostroj, který uspořádali místní horníci pro svého císaře na kopci Ronšperku. Císař vše shlédl z oken konventu. Při tom měl krásný výhled na tok řeky Mže. Druhý den císař František I. projevil zájem sfárat do místních dolů. Do dolu byl spuštěn na koňském sedle. Poté si prohlédl moderní pumpy pro čerpání vod ze tří šachet. Po prohlídce dolů a pump si prohlédl nádhernou sbírku místních minerálů. Tyto minerály následně nechal odvézt do Vídně. Druhý den odjel císař na prohlídku dominikánského kláštera v Kladrubech a poté pokračoval v cestě do Prahy.

V roce 1821 pracovalo v místních dolech 332 havířů a bylo celkově vytěženo 620 tun olovené rudy.

V roce 1824, při vyměřování tzv. Adamovsko-Václavského úseku Dolního dlouhého tahu, byly nalezeny 30m hluboko značně staré, velmi úzké chodby se stopami po sázení ohně.

9.9. 1831 opět navštívil město Stříbro císař František I. s chotí Marií Luisou.

31.8. 1835 bylo uloženo městu vést městskou kroniku.

V roce 1835 bylo město rozděleno na staré město a ostatní předměstí. Na Příkopech (dnešní ulice proti Vaku) byly očištné lázně, kterými musel projít kdokoli, kdo vstoupil do města. Jinak nebyl do města vpuštěn. Tato opatrnost byla kvůli hrozící nákaze morem.

1836 byl Purkmistr Strerowitz vyslán na uvítání císařské rodiny. Denně dostával diety ve výši 3 zlatých. S ním bylo ze Stříbra vysláno 24 horníků v uniformách s důlním i vlastním praporem.

V roce 1836 bylo na místních dolech zaměstnáno 472 havířů a vyprodukováno 1 070 tun olovené rudy.

19.7. 1838 poctil svou návštěvou Stříbro a olovené doly hrabě Lobkovic – prezident hornictví a mincmistrovství.

1. května 1847 se srotili horníci ze stříbrských dolů a násilím se zmocnili všeho obilí, které bylo naloženo na vozech. Důvodem jejich akce byl velký hlad. Proti horníkům nastoupila vojenská asistence, která je potlačila.

Na základě této vzpoury uzavřel stříbrský magistrát 7. května smlouvu s povozníky vyvážejícími obilí do Bavorska a část obilí byla předána na jednotlivé doly,

aby se zmírnil hlad hornických rodin. Obilí zaplatili těžaři.

Cena za 1 strych pšenice byla 25 zlatých, žita 21 zlatých, ječmene 19 zlatých, ovesa 10 zlatých a brambor 5 zlatých.

Zmírnění hladu hornických rodin tento pokus nepomohl a přepadávání povozníků pokračovalo. Magistrát města a plzeňské hejtmanství začaly ochraňovat průjezdy obilí do ciziny vojenskými patrolami. Hlavní vůdci hornické vzpoury byli zatčeni a odvezeni k potrestání do Plzně.

V roce 1850 na místních dolech pracovalo 485 havířů.

V roce 1855 se stříbrské doly zúčastnily pařížské světové výstavy s exponáty olovené rudy s krystaly ojedinělých velikostí a získaly vyznamenání I. třídy. Adolf Helmich, správce dolů, se stal členem Pařížské národní akademie I. třídy, dne 18.6. 1856.

V roce 1855 stříbrští měšťané vykážali ze svého středu úředníky Horního hejtmanství. To přesídlilo do Plzně. Ve Stříbře zůstal jen provizorní Horní komisariát. Stříbrští měšťané se chovali hrubě k úředníkům Horního komisariátu. Opovrhovali jimi a nerespektovali jejich odborné vzdělání.

V roce 1862 se rakouský erár zbavuje královské dědičné štolý Prokop prodejem za 16 800 zlatých.

V roce 1863 je zaražen důl svatého Prokopa mezi obcemi Únehle a Kšice.

V roce 1865 se začalo s kutáním na objeveném starém dole u Kšic a Únehlí. Bylo mu dáno jméno „Marie pomoc „,

4. července 1868, v den sv. Prokopa, bylo na stříbrském náměstí uskutečněno první vystoupení horníků v hornických uniformách. To vše na popud majitelů těžarstva a vedoucích dolů. Uniformy byly pořízeny za cenu 4 039 zlatých.

24. prosince 1869 provedl c. a k. horní komisař Adolf Kopecký revizi ve štole Mariánská.

13. dubna 1871 nechalo ředitelství Těžarstva v Kšicích razit ve státní mincovně ve Vídni 150 kusů pamětních medailí ze 14 liber stříbra v ceně 3 dolarů.

Roku 1872 byl ve Stříbře založen Revírní báňský úřad, se sídlem v Chebské ulici (dnešní Benešova). Náklady báňského úřadu platil stříbrský Berní úřad. Byl jmenován vrchní báňský komisař pro okresy Stříbro, Tachov, Domažlice, Horšovský Týn, Klatovy, Nýrsko, Planá, Přeštice, Teplá a Bezručice.

Roku 1872 byla dána do provozu železniční trať Plzeň – Cheb. Tím se snížila doprava po silnici. Nebylo zapotřebí příprěže. Zájezdni hostince, kde nocovávali vozkové, osiřely.

14. ledna 1873 bylo dopraveno ze Stříbra na vídeňskou výstavu několik vzorků minerálů - z dolu Čerství šest vzorek galenitu o váze 20 centů a z dolu Dlouhý tah rovněž vzorek galenitu o váze 20 centů s krychlemi o velikosti 10 – 20 cm. Následně byly zaslány ještě 2 vzorky krychelného galenitu o jednotlivé váze 8 centů. Všechny vzorky získaly ocenění v roce 1874.

2. prosince 1873 bylo do Stříbra doručeno poděkování geologickým muzeem ve Vídni za zaslání vzorky krychelného galenitu pro světovou výstavu.

V roce 1874 byly stříbrským dolům na světové výstavě minerálů ve Vídni uděleny stříbrským dolům medaile za vystavené vzorky krychelného galenitu.

V roce 1874, při práci na žíle zvané Amálie, byla objevena podzemní dutina, ve které bylo velké množství olova, cca 300 q. Celkem bylo z této dutiny vytěženo 2 000 q rudy.

V roce 1877 byla postavena tavírna broků na Gabelu. a roku 1888 bylo již ve vlastní brokárně zpracováno 3 424 q rudy.

V roce 1877 pracovalo v místních dolech 526 horníků při produkci 1 917 tun olověné rudy.

Roku 1877 bylo městskou radou schváleno zbourání Chebské brány za 225 zlatých. K tomuto je nutno podotknout, že v Chebské věži byly uloženy všechny měst-

ské spisy a při bourání byla spousta těchto cenných dokladů zničena.

Ve Stříbře byl v roce 1883 instalovány na dolech první dva parní stroje.

V roce 1888 bylo na Stříbrsku zaměstnáno v dolech 447 horníků. V tomto roce bylo vytěženo 18 774 q rudy olova, které se zpracovávaly ve vlastní huti i v hutích jiných revírů v Čechách.

Ve městě bylo před husitskými válkami židovské ghetto, jihozápadně od Děkanského kostela. Při stavbě nové silnice přes jedinou hradební zachovalou baštu do města, byl při bourání domků nalezen velký stříbrný poklad. Za tento poklad si tehdejší majitel koupil stádo krav v počtu 320 kusů. Tento poklad je dnes uložen ve sbírkách muzea.

V roce 1890 nastala první vážná krize v hornictví ve Stříbře, vyvolaná rozvojem těžby olověných rud v Příbrami a v zámoří, a s tím spojeným poklesem cen olova.

V roce 1906 pracovalo ve stříbrských dolech 200 horníků. Vedle produkce olova se začala dobývat i ruda zinku - sfalerit.

4. července 1909, v den sv. Prokopa, vystoupili horníci naposledy.

31. prosince 1909 zazvonil hornický zvonec.

V roce 1915 zahájila vojenská správa obnovu těžby rud na dole Vojtěch v Milíkově, těžba probíhala do konce roku 1918, kdy byl důl prodán firmě Haas ve Vídni. V roce 1919 sem byl zaveden elektrický proud.

23. dubna 1916 byly z městské věže sejmuty 3 zvony, z nichž jeden byl hornický. Ten si horníci koupili v roce 1777. Zvony byly dány k dispozici válečnému sběru kovů.

18.2. 1916 byla stvrzena listina opravňující tehdejšího purkmistra města Stříbra, Hanse von Streerowitze, k jednání za důlní společnost o majetku všeho druhu. Ten nabídl majetek rakouskému státu. Listina byla poté uložena ve Vídni.

V roce 1919 definitivně skončil Revírní báňský úřad ve Stříbře a byl přeložen do Plzně.

V roce 1923 představovala hranice dobyvatelné mocnosti žíly galenitu 3 cm, což znamenalo 187 kg na 1m² ložiskové plochy.

V roce 1924 byla mzda horníka 28Kč na muže za směnu při postupu čelby o 18 cm.

V roce 1924 byl otevřen nový důl LEO, později byla jáma č. III. Během roku byla jáma dolu prohloubena do hloubky 165 m. Tento důl byl nejhlubší ze všech stříbrských dolů. Jeho hloubka je 385 m. Je na severní straně kopce Ronšperka a jeho těžní věž byla zřetelně vidět

z města Stříbra. Jáma byla vybavena opraveným těžním strojem demontovaným z jámy Göppelschacht. K těžbě také sloužila úklonná jáma pro skipovou dopravu. Parní stroj měl výkon 255 KS. Pro vrtání se používaly vrtačky typu Flotman. Důl byl napojen na tři vodní elektrárny na řece Mži o výkonu 2 400 kWh. U dolu byla v letech 1925-1927 vybudována nejmodernější úpravna.

V roce 1925 byla zaražena poslední jáma revíru, Severní šachta, u místního hřbitova. Dosáhla hloubky jednoho patra, než bylo zjištěno rozrážkami, že důl byl chybně vyměřen mimo pásmo zrudnění. Byl uzavřen v roce 1930.

Stavba vodních elektráren byla dokončena v červenci 1925. Na místo plánovaných 1 200 000 Kč stála výstavba 2 864 593 Kč. Strojní vybavení dodala firma Breitfeld, Daněk & Co. z Blanska. Jejich provoz ovlivňoval nedostatek vody a prodražoval se vysokým počtem personálu, celkem 9ti osobami.

4. prosince 1926 (v den sv. Barbory) se uskutečnil ve Stříbře 1. hornický ples.

2. prosince 2006 se ve Stříbře, v sále restaurace Beseda, uskutečnil 1. novodobý (80. historický) hornický ples, který se konal pod záštitou Hornicko-historického spolku ve Stříbře. Sál, ve kterém se konávaly hornické bály v 60. a 70. letech, byl svou atmosférou a duchem přímo nabyt dávnými hornickými tradicemi.

V roce 1929 nastala hospodářská krize, důsledkem které bylo během roku 1930 propuštěno z práce všech 205 horníků. Byly uzavřeny všechny doly v provozu (jáma LEO, Severní šachta, Frischglück).

Průměrná mzda horníka za směnu v roce 1929 byla 33,34 Kč a v roce 1930 byla 32,52 Kč. Horníků z povolání bylo velmi málo, ostatní horníci pocházeli převážně z řad maloročníků a bezzemků z okolí města. Mzda horníků v plzeňském hnědouhelném revíru byla 44,59 Kč za směnu.

V roce 1932 došlo ke zrušení kutacích povolení těžářstev. Těžaři nebyli schopni zaplatit 5 000 Kč za poplatky.

V letech 1940 – 1945 město výrazně chátralo. Všechny městské stavby byly zanedbávány a pustly. I v období 70tých let 20. století bylo město vnímáno podobně.

V roce 1950 byly zahájeny práce na zpřístupnění všech známých jam (jáma č.I, jáma č.II, jáma č.III, jáma Brokárna, jáma Vojtěch v Milíkově, jáma Prokop v Kšicích, všechny ostatní komíny a štola Prokop, Dlouhý tah, Michael, Nový Prokop a všechny další.

Průzkumné práce byly provedeny a těžba byla předána národnímu podniku RD Příbram, se sídlem závodu ve Stříbře, na jámě č.I. v roce 1957.

V průměru zde pracovalo 250-300 horníků. Bylo vyraženo mnoho kilometrů nových chodeb, komínů, štol, dobývek, zrekonstruováno a vyzmáháno mno-

ho kilo-metrů starých důlních děl. Závodu, ale chyběla nová úpravna. Veškerá produkce olova a zinku se vozila vlakem nebo po silnici až na úpravnu do Příbrami. Náklady na dopravu velmi zatěžovaly správu závodu.

V roce 1960 byla uzavřena jáma č. II, v roce 1966 jáma Brokárna, v roce 1974 jáma č. II a poslední jáma č. I. Mezi tím již byly uzavřeny doly v Milíkově a v Kšicích.

V roce 1968 byla zbourána stará těžní věž na jámě I a postavena nová moderní ocelová konstrukce těžní věže.

V roce 2006 byla dokončena I. etapa rekonstrukce Královské dědičné štoly Prokop.

V roce 2007 vybudoval hornický spolek novou provozní budovu Hornického skanzenu s replikou těžní věže.

V roce 2007 vybudoval hornický spolek, v areálu hornického skanzenu, novou budovu strojovny, kam byl osazen těžní stroj.

V roce 2007 bylo vytaženo z 1. patra, při zajišťování komína na Jirné původní důlní čerpadlo ze 60. let 20. století.

Čerpadlo bylo zrekonstruováno a je vystaveno v hornickém skanzenu.

V roce 2008 zahájil hornický spolek výstavbu důlní povrchové železniční trati o délce 350 m.

V roce 2008, v souvislosti s výstavbou nového železničního koridoru, byla otevřena štola Michael II. nedaleko bývalé vodní elektrárny u Pičmana. Důvodem bylo zajištění stavu štoly, která prochází pod tratí. Byly zde provedeny utěšňovací hráze pro následnou injektáž důlního díla.

Současně zde byl objeven důlní vozík, plně ocelový a funkční. Vůz bude po rekonstrukci vystaven v hornickém skanzenu. Odhadovaná doba jeho výroby a používání je začátek 20. století.

Hornický spolek ve Stříbře má 66 členů. Pořádá rozmanité společenské a pracovní akce k propagaci královského horního města Stříbra. Účastní se hornických setkání v rámci republiky i v zahraničí.

Ještě dnes je mnoho stříbrských rodin spjato s prací rodinných příslušníků v místních dolech.

V roce 2010 se ve Stříbře uskuteční 14. setkání hornických měst a obcí ČR

„Zdař Bůh „

